

CHARAKTERYSTYKA RZEKI

BIAŁKA LELOWSKA wypływa na bezleśnych, pagórkowatych terenach Progu Lelowskiego, w pobliżu wsi Izardze, położonej na zachodnich krańcach województwa śląskiego, tuż przy granicy z województwem świętokrzyskim. Rzeka płynie na północ, miało Lelów, Białą Wielką i Wąsosz. Było pokonaniu niespełna 27 km od źródeł, zaś do Pilycy w miejscowości Koniecpol. Białka Lełowska płynie głównie w naturalnym korcie, jej dno jest piaszczyste, a wody zaliczają się do I klasy czystości. Ponad siedem hektarów teren pomiędzy wsią Biała Wielka a Wąsoszem został objęty ochroną w sieci Natura 2000, jako specjalny obszar ochrony siedlisk. Na tym odcinku Białka Lełowska zachowała swój prawie pierwotny charakter, o czym świadczą między innymi obecność w jej nurtach potęga potokowego, a także rzadko już spotykanych innych ryb, jak np. kielbasa, śliza czy głowaczka białopłetwego. Występuje tu także niezwykle wyciszony na jakość wody, w których żyje młody strumieniowy brzoja Białka Lełowska porastają przede wszystkim siedliska łąkowe i zaroślowe, lasy leśne z olchami i wierzbami oraz lasy iglaste, a także – z rzadka – torfowiska, młaki i bagna. Na całej długości rzeki stwierdzono liczną obecność bobra europejskiego. Południe tu również wydają. Rzeka jest wykorzystywana turystycznie – można ją uznać za atrakcyjny spływ kajakowy. Spływ Białką jest przyjemny, a malownicza rzeka czysta i spokojna. Ciekawe zabytki zobaczymy w Lelowie, Białej Wielkiej, Bogumilku czy Koniecpolu. Rzeka przyciąga także wędkarzy. Można tu spotkać nawet raki, a przy większym szczęściu bobra.

Spływ Białką można rozpocząć w Lelowie. Co ciekawe Białka Lełowska słynie z zorganizowanych tutaj spływów pontonowych, rozpoczynających się w okolicy zalewu w Lelowie, jednak z powodzeniem można również zacząć kajakiem, który można znowolować przy moście drogowym na DK 46 w Lelowie (w okolicy skrzyżowania z drogą wojewódzką nr 794). Białka jest spławna aż do ujścia do Pilycy w Koniecpolu, jednak znakowany szlak kajakowy kończy się kilkanaście metrów przed ujściem, ze względu na dwie trudne przeszkody na tym odcinku: niski most i wodotrysk. W okolicy Koniecpola zarośla Białka, jak i Piliica, do której Białka uchodzi, mają uregulowany charakter, niekiedy w punkcie widzenia kajakarzy.

WYBRANE ATRAKCJE I MIEJSCOWOŚCI

Lelów - współczesny Lelów to niewielka miejscowość, której zabudowa przypomina o jej dawnym znaczeniu. Lelów jest wsią o charakterze małego miasteczka. Miejscowość leży na Progu Lelowskim, nad Białką Lełowską na północno-wschodnich krańcach województwa śląskiego. Gminę przecinają ważne szlaki komunikacyjne: droga krajowa nr 46 oraz droga wojewódzka nr 794. Prawa miejscowość Lelów nadaje prawdopodobnie w XIV wieku król Kazimierz Wielki. Status miasta Lelów otrzymał w 1869 roku, a w okresie Pierwszej Rzeczypospolitej był stolicą powiatu lełowskiego.

Lelów do dziś zachował średniowieczny układ urbanistyczny. W jego centrum znajduje się rynek na planie zbliżonym do kwadratu; ulice wychodzą pod kątem prostym z jego narożników. Zobaczyć też można rezerwy obronnych, z zarysami dawnych bram miejskich: Czeszochowskiej, Krakowskiej i Nakielskiej. Najdawniejszą budowlą w granicach starego miasta jest wybudowany na początku XIV wieku kościół św. Marcina, stojący na północ od rynku. Do pierwszej połowy XIX stulecia zasiedlony z nim zespół klasztorny franciszkański. Poza murami miasta, nad rzeką Białką, wznosi się nieduży średniowieczny zamek królewski – obecnie jest to teren cmentarza.

Ohel cadyki Bidermana w Lelowie Dwid Biderman (znany również jako Lelower) był cadykiem, czyli świątobliwym mężczyzną, do którego przynależeli i żyli w otoczeniu wierni. Jego grobowiec – udawali się po rady w sprawach wiary i życia codziennego. Urodził się w Lelowie w 1746 roku; tutaj również zmarł w 1814 r. Po jego śmierci do lełowskiego grobu (czyli oheli) cadyka przyjeżdżali tłumy ludzi aż do wybuchu II wojny światowej. Od 1988 roku ta tradycja odżyła na nowo. Odtąd, corocznie zimą, pojawiają się w Lelowie charakterystyczne, na czarno ubrani pielgrzymi. Przybywają, by od czwartkowego wieczoru, poprzez szabat, świętować tzw. jorcajt (rozczucie śmierci). Można się śpiewać i tańca, a na grobie cadyka pozostawiają karteczki (kwitnie) z wypisanymi prośbami.

Ohel cadyki Bidermana w Lelowie, fot. UG Lełów

Zabytkowy drewniany młyn wodny w Białej Wielkiej Biała Wielka i jej okolice leżą na uboczu uczęszczanych szlaków. Warto tu zagłębić, by obejrzeć min. dwa zabytkowe dwory, czy też zabudowę związaną z powstaniem tu młynarstwem. W Białej Wielkiej zobaczyć wodny młyn z 1935 r., który obecnie znów jest czynny. Młyn wodny postawił tutaj Karol Szye, będący bratem dziedzica Białej Wielkiej. Po II wojnie młyn ten, jak zresztą większość tego rodzaju obiektów, został upaństwowiony. Zdeklarowany w latach PRL, z początkiem XXI w. został odzyskany przez spadkobierców i po zmodernizowaniu ponownie uruchomiony. Dziś, napędzany wyłącznie nurtem sprężonej rzeki Białki, produkuje – jak kiedyś – różne gatunki mąki. W sąsiedztwie zakładu znajduje się zabytkowa zagroda młynarska. Warto wspomnieć, że niedaleko od dworu i młyňa w Białej Wielkiej znajduje się przysiółek o nazwie Bogumielek, gdzie stoi kolejny młyn wodny (obecnie nieczynny).

Kościół p.w. św. Trójcy w Koniecpolu, fot. T. Benk, www.slaskie.travel

Pałac w Koniecpolu, fot. T. Benk, www.slaskie.travel

Białka Lełowska, fot. tyroki.pl

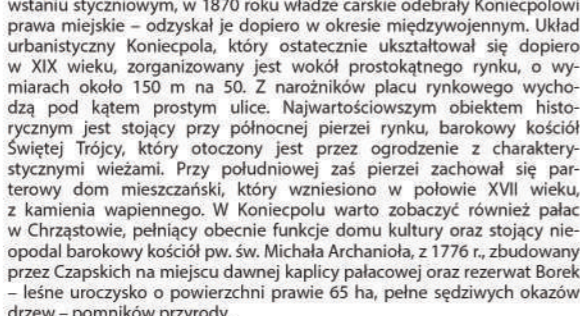

Białka Lełowska, fot. T. Benk, www.slaskie.travel

Pałac Zwierkowskich w Białej Wielkiej W Białej Wielkiej koło Lelowa wznosi się nad rzeką Białką niewielki pałac, zbudowany na przełomie XVIII i XIX wieku dla ignacego Zwierkowskiego. W pierwszej połowie XIX stulecia jego właścicielem był żołnierz napoleoński, Walenty Zwierkowski, a później należał do znakomitych gospodarzy – Schuetzow. Po II wojnie światowej w pałacu urządzono szkołę, zaś obecnie pozostaje w rękach prywatnych. Klasycystyczny, dwukondygnacyjny pałac otoczony jest ładnym parkiem, w którym rosną pomnikowe drzewa – np. platan i tulipanowice.

Koniecpol jest niewielkim miasteczkiem położonym na wschód od Częstochowy, przy granicy województwa śląskiego i świętokrzyskiego. Miejscowość dzieli na dwie części płynąca tuż przy Piliicy. Obecnie miasto składa się z dwóch starych, leżących po przeciwnych stronach Pilyicy osad: lewobrzeżnego Koniecpola i prawobrzeżnego Chrzastowa. Dokumenty historyczne wspominają o Chrzastowie już w XI wieku, informacje o Koniecpolu są o trzy stulecia późniejsze. Przywilej lokacji miasta przy brodzie na Piliicy został nadany przez króla Władysława Warneńczyka w 1443 r. Przez kilka wieków właścicielem Koniecpola był zaślony dla Rzeczypospolitej ród Koniecpolskich. Następnie miejscowość wchodziła w skład dóbr Walewskich, Lubomirskich, Czapskich i Potockich. Po wstąpieniu styczniowym, w 1870 roku władze carskie odebrały Koniecpolowi prawa miejskie – odzyskał je dopiero w okresie międzywojennym. Układ urbanistyczny Koniecpola, który ostatecznie ukształtował się dopiero w XIX wieku, zorganizowany jest wokół prostokątnego rynku o wymiarach około 150 m na 50. Z narożników placu rynkowego wychodzą pod kątem prostym ulice. Najwartościowszym obiektem historycznym jest stojący przy północnej pierzei rynku, barokowy kościół Świętej Trójcy, który otoczony jest przez ogrodzenie z charakterystycznymi wieżami. Przy południowej zaś pierzei zachował się parterowy dom mieszczczyński, który wzniesiono w połowie XVII wieku, z kamienia wapiennego. W Koniecpolu warto zobaczyć również pałac w Chrzastowie, pełniący obecnie funkcję domu kultury oraz stojący nieopodal barokowy kościół p.w. św. Michała Archanioła, z 1776 r., zbudowany przez Czapskich na miejscu dawnej kaplicy pałacowej; oraz rezerwat Borek leśny, uroczysko o powierzchni prawie 65 ha, pełne sąpędzących okazów drzew – pomników przyrody.

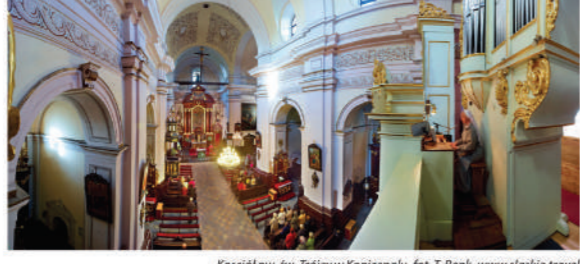
Koniecpol jest niewielkim miasteczkiem położonym na wschód od Częstochowy, przy granicy województwa śląskiego i świętokrzyskiego. Miejscowość dzieli na dwie części płynąca tuż przy Piliicy. Obecnie miasto składa się z dwóch starych, leżących po przeciwnych stronach Pilyicy osad: lewobrzeżnego Koniecpola i prawobrzeżnego Chrzastowa. Dokumenty historyczne wspominają o Chrzastowie już w XI wieku, informacje o Koniecpolu są o trzy stulecia późniejsze. Przywilej lokacji miasta przy brodzie na Piliicy został nadany przez króla Władysława Warneńczyka w 1443 r. Przez kilka wieków właścicielem Koniecpola był zaślony dla Rzeczypospolitej ród Koniecpolskich. Następnie miejscowość wchodziła w skład dóbr Walewskich, Lubomirskich, Czapskich i Potockich. Po wstąpieniu styczniowym, w 1870 roku władze carskie odebrały Koniecpolowi prawa miejskie – odzyskał je dopiero w okresie międzywojennym. Układ urbanistyczny Koniecpola, który ostatecznie ukształtował się dopiero w XIX wieku, zorganizowany jest wokół prostokątnego rynku o wymiarach około 150 m na 50. Z narożników placu rynkowego wychodzą pod kątem prostym ulice. Najwartościowszym obiektem historycznym jest stojący przy północnej pierzei rynku, barokowy kościół Świętej Trójcy, który otoczony jest przez ogrodzenie z charakterystycznymi wieżami. Przy południowej zaś pierzei zachował się parterowy dom mieszczczyński, który wzniesiono w połowie XVII wieku, z kamienia wapiennego. W Koniecpolu warto zobaczyć również pałac w Chrzastowie, pełniący obecnie funkcję domu kultury oraz stojący nieopodal barokowy kościół p.w. św. Michała Archanioła, z 1776 r., zbudowany przez Czapskich na miejscu dawnej kaplicy pałacowej; oraz rezerwat Borek leśny, uroczysko o powierzchni prawie 65 ha, pełne sąpędzących okazów drzew – pomników przyrody.

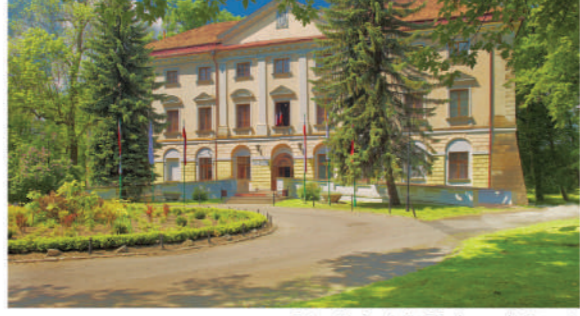
Pałac Zwierkowskich w Białej Wielkiej, fot. T. Benk, www.slaskie.travel

Rynek w Koniecpolu, fot. T. Benk, www.slaskie.travel

Kościół p.w. św. Trójcy w Koniecpolu, fot. T. Benk, www.slaskie.travel

Pałac w Koniecpolu, fot. T. Benk, www.slaskie.travel

PROPONOWANE ETAPY SPŁYWÓW

Lelów – Biała Leśna (5,2 km)

Biała Leśna – Wąsosz (4,7 km)

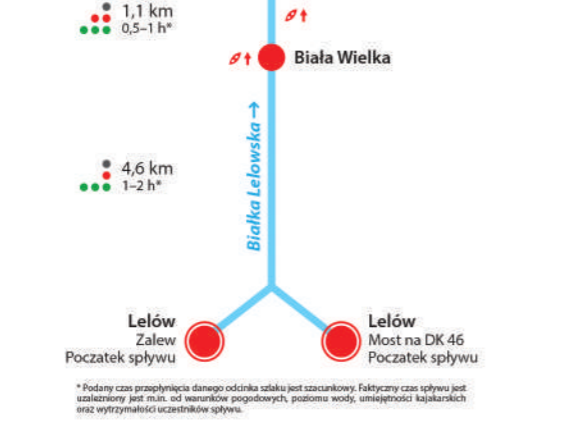
Wąsosz – Koniecpol (3,7 km)

KAJAK WYPOŻYCZYSZ TUTAJ

- Jest Radocik, tel. 602 297 922, kajaki@radocik@gmail.com
- Jurakajaki.pl, tel. 501 177 372, jurakajaki@gmail.com
- Jura Polska Michał Demel, tel. 602 295 824, kontakt@kajakiepmopulicy.pl
- Tyroki.pl, tel. 601 799 141, kajak@tyroki.pl

SZEMAT SZLAKU KAJAKOWEGO

OZNAKOWANIE SZLAKU KAJAKOWEGO

- Oznakowanie miejsc niebezpiecznych, należy zachować szczególną ostrożność, odległość od zagrożenia
- Znak kierunkowy
- Znak informacyjny, kilometr liczony w górę rzeki, informacja o przemieszaniu, długość przemieszania
- Miejsce przystankowe na lewym lub prawym brzegu, informacja o możliwości odbioru kajaków, informacja o następnym miejscu odbioru kajaków
- Miejsce wodowania kajaków, znak ustawiony od strony brzegu
- Znaki informacyjne, ciekawe miejsca lub obiekty wzdłuż rzeki

Legenda skala 1:25 000

poziomice co 10 m

- las; park
- cmentarz
- teren: zabudowany, przemysłowy
- drogi krajowe; drogi wojewódzkie; numer drogi
- drogi asfaltowe
- droga utwardzona; zakaz wjazdu
- inna droga; przełęcz
- linia kolejowa; stacja kolejowa
- kościół zabytkowy; murowany, drewniany; synagoga
- kaplica; kaplica zabytkowa; kaplica
- figurka
- miejsce martyrologii (m. wojenny); pomnik
- pałac; dwór
- inna budowla zabytkowa; muzeum
- młyn (ruina młyňa)
- park zabytkowy
- poziomice: szczyt; skarpa
- rzeka; potok; strumień; kładka; jezioro; staw; bagno; źródło
- stadion; boisko
- plaża (teren rekreacyjny); wypożyczalnia sprzętu wodnego
- restauracja; bar
- wiatła turystyczna
- stacja benzynowa; parking
- parkingi znajdujące się powszechnie przy urzędach, poczcie i przy większych kościołach oraz cmentarzy
- hotel; inne noclegi
- służba zdrowia; apteka
- sklep spożywczy; poczta
- leśniczówka
- szlak turystyczny rowerowy

Zespół dworsko-parkowy w Bogumilku W Bogumilku – osadzie położonej malowniczo wśród lasów, we wsi Biała Wielka koło Lelowa, znajduje się zadłany zespół dworsko-parkowy, o blisko stuletniej historii. Dwór wzniesiono w latach 20. ubiegłego stulecia Antoni Schütz, przedstawiciel rodziny zasłużonej dla rozwoju gospodarstwa tych okolic, przybyłej do Polski z Saksonii w drugiej połowie XVII wieku. Od 1969 roku gospodarzem dworu jest Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jana Brzechwy. Warto uwagi jest także zabytkowy park, o powierzchni około 3 ha. W bezpośrednim sąsiedztwie, nad rzeką stoi interesujący budynek młyňa wodnego w przysiółku Biała Leśna, nieistniejący obecnie. Płynąc kajakem można mi się przyrzyć z blisko pionieżar w tym miejscu jest obowiązkowa przemiesza na trasie spływu.